№ 7 Յունվարի 18 Երեքշաբթի **1883** Յունվարի 18 Երեքշաբթի № 7

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ
„ՄՇԱԿ"
ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ
(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՆԵՐԿԱՅ **1883** ԹՒԻՆ

կը հրատարակվի նոյն ձիգքով և նոյն պրօգրամայով:

ՊՐՕԳՐԱՄԱ

I. ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլ, վեց ամսվայ 6 րուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլ:

ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:

ՀԱՍՑԷՆ. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Երեւանից: Նամակ Վաղարշապատից: Նամակ Մօսկվայից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Արաբի-փաշա:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Յունվարի 3-ին

Շնորհաւորելով չնորհաւորել պատուական «Մշակ» լրագրիդ տասն և երկուերորդ տարեդարձը, ի սրտէ ցանկանում եմ առաջադիմութիւն ձեր բռնած ուղղութեանը:

Ինչ ուզում է թող ասէ «Մշակին» հակառակ մամուլը, ինչքան ուզում են խաւարասէրները թող անարգեն, պախարակեն «Մշակին» և նրա խմբագրին, այնու ամենայնիւ մենք համոզված ենք, որ «Մշակի» ուղղութիւնը լուրջ կերպով հետազօտող մարդը չէ կարող այդպիսի անիմաստ միջոցներով սառչել դէպի «Մշակը», որ իր ուղղութիւնը ընտրել է ճշմարտօրէն և ազատօրէն ասել այն ամենը, ինչ իր համոզումն է և ինչ անհերքելի ճշմարտութիւնն է, այնպէս որ հասարակութիւնը կարդալով այդ լրագիրը, տեսնում է նրա մէջ այնպիսի ճշմարտութիւններ և այնպիսի անհերքելի փաստեր, որոնց եթէ քննելու լինենք մի քանի ժամանակից յետոյ էլ, նրանք կը պահեն նոյն թարմութիւնը ինչ որ ունէին գրվելու օրը:

Բացէք նրա հին համարները, կարդացէք նրա առաջնորդող յօդուածները և կը գտնէք որ նրանք իրանց մտքերով դեռ կատարելապէս նոր են:

«Մշակը» եղել է և յոյս կայ որ ապագայումն էլ կը լինի մի ազատամիտ, ճշմարտախօս, հաստատամիտ, առաջադէմ, նոր և թարմ գաղափարներ սերմանող, անկողմնապահ և ընդհանուր ազգային, առանց խտրութեան կրօնի մի օրգան, որ իր օգտաւէտութեամբ և ճշմարտախօսութեամբ այնպիսի խոր արմատներ է գցել հայ հասարակութեան մէջ, որ ինչքան խօսէ խաւարամիտ մամուլը, ինչքան պրօպագանդա անեն «Մշակի» դէմ նրա խմբագրի անձնական թշնամիները, այնու ամենայնիւ հասարակութիւնը, կամ գոնէ նրա առաջադէմ մասը միշտ կը համակրի իր միակ ազատամիտ լրագրին:

Իսկ ինչ որ վերաբերում է «Մշակին» հակառակ մամուլին, մենք այսքան կասենք, որ նա միշտ պախարակելով «Մշակի» ճշմարիտ խօսածները և ինքն իր գլուխը գովելով, առանց դրականապէս ապացուցանելու իր ասածները,—այդ մամուլը կարող է համակրութիւն գտնել միայն այն անձանց մօտ, որոնք չունեն որ և է անձնական դատողութիւն, անձնական համոզում: Եւ երբ այդպիսիները մի քանի ժամանակից յետոյ պատահմամբ սկսում են ուսումնասիրել «Մշակը» և նրա ուղղութիւնը, երբ սեփական խելքով սկըսում են դատել,—յանկարծ գտնում են, որ բոլորը ինչ որ կարդացին հակառակ մամուլի մէջ «Մշակի» մասին, կատարեալ զրպարտութիւն է եղել: Միայն ճշմարտութիւնը չէ կարող մեռնել, իսկ այնպիսի անձինք, որոնք ճշմարտութիւնը աղաւաղելով ուզում են հակառակել նրան,—երբէք աջողութիւն չեն ունենում:

Այդպիսի հանգամանքներում հասարակութիւնը չէ կարող համակրել խաւարամիտ լրագրին, որ, նայելով թէ ինչն է աւելի շահաւէտը, այսօր սպիտակը ուզում է ցոյց տալ սև, վաղը՝ սևը սպիտակ: Կարծիք չը կայ որ երբ ընթերցողի աչքերը մի ժամանակից յետոյ կը բացվեն և նա ինքըն կը տեսնի ու կը ճանաչի իւրեւի իսկական գոյնը,—նրա աչքում բոլորովին կը կորչի զըրպարտողի, ստախօսի և կրքոտի արհեստական փայլը:

Այս բոլորը աչքի առաջ ունենալով, մենք չենք կարող չը յայտնել մեր խորին համակրութիւնը դէպի մեր միակ հայոց ազատամիտ լրագիրը, դէպի «Մշակը» որ իր համար ուղղութիւն է ընտրել և նպատակ դրել՝ նոր, թարմ գաղափարներով առաջնորդել մեր նոր սերունդին:

Ս. Տէր-Մարտիրոսեանց

ՆԱՄԱԿ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ

Յունվարի 8-ին

Դուք ինձ խնդրել էք որ հաղորդեմ ձեզ մի քանի տեղեկութիւններ թէ ինչ դրութեան մէջ են էջմիածնին պատկանեալ անշարժ կայքերը: Ահա, օրինակ, ամենաստոյգ տեղեկութիւնները, որոնց ես կարողացայ հաւաքել էջմիածնապատկան այն կալուածների մասին, որոնք կապալով են տրված Ստեփանիկ աղա Դամուրջիօղլեան ասված վեհաբանի նախկին ծառային (նօքարին):

1) Հնձափոս ասված մի կտոր գետին, տարածութեամբ մինչև 200 դեսիատին, տուած է Ստեփանիկին կապալով երկար ժամանակով, 30 րուբլ տարեկան գնով: Այդ գետնից Ստեփանիկը գործ է դրել մօտ 15 դեսիատին տարածութեամբ կտորը խաղողի այգիներ և մրգատու ծառեր տնկելու համար: Մօտ 20 դեսիատին այդ գետնից նոյն Ստեփանիկը յանձնել է իր աներոջ Յովակիմ Շամքօրեանցին, որտեղ սա դեռ ես ոչինչ չէ ցանել կամ տնկել, բայց ամեն պատրաստութիւն է տեսել արդէն պարսպապատել այդ կտոր հողը: Ստեփանիկ իրան կապալով տուած այդ 200 դեսիատին հողից մի 10 դեսիատին հող երկու անձանց յանձնեց և յետոյ յայտնեց որ այդ անձինք կամաւոր կերպով զրուեցին

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՐԱԲԻ-ՓԱՇԱ

Արաբի կառավարական դատաստանի առթիւ Կայիրօյի թղթակիցը դեկտեմբեր 3 թւականով «Débats» լրագրին ուղղած է հետեւեալ նամակը:

Արաբի դատաստանը երէկ վերջացաւ կամ լաւ ես ամենաճարտար մի ձեւանծութեամբ վախճան առաւ բոլորովին մի անակնկալ եղանակաւ: Այն օրինակ զարմանալի դատաստանական մի կատակերգութիւն այսպիսի արուեստական անտարբերութեամբ երբէք չէր ներկայացուել: Ոչինչ զգուշութիւն կարեւոր չը դատուեցաւ, գոնէ մի արտաքին կարգապահութեան գոյն տալու համար երբ քօղարկեցին այնպիսի որոտաձայն և յայտանկատ մի արդարութիւն, որոյ մասին ամբողջ Եգիպտոս ապշած մնաց: Սա մի տարօրինակ դատ եղաւ եգիպտացւոց, որոնք մեծ անհամբերութեամբ իրանք իրանց հարց էին տալիս թէ, արդեօք Եգիպտոսում խօսուած և արդէն տարածայնուած դատաստանական բարենորոգմանց բնկղինուրութիւնն է Արաբիի դատաստանը: Այս դէպքում, և եթէ դէպքին չարունակութիւնը համապատասխան լինի սկզբնաւորութեան, եգիպտացիք շատ լաւ կարող են համոզուել իրանց արդարացի կասկածանաց վրայ, զոր ունէին առաջնեան քաղաքակրթական եղանակին գիրադանցութեան մասին: Նրանցից մինը երէկ ինձ ասում էր ատեանից դուրս ելած ժամանակ, «ինչ որ տեսանք այժմ, մեր տեսածին վրայ հիմնուելով միթէ կարող էք կարծել թէ Արեւմուտքում իրաւունքը զօրաւորագոյնին չէ»:

Ինչ որ էլ լինի, ահաւասիկ ես պատմեմ ձեզ թէ ինչպէս անցկացաւ այս եղելութիւնը: Տէլ-էլ-Քէբիրի պատերազմից և անգղիական զօրաց Կայիրօ մտնելուց յետոյ ապստամբութեան պարագլուխների նկատմամբ երկու միջոց կար ձեռք առնուելիք: Ամեն մարդ համոզված կը լինի որ Անգղիան այդ յանցաւորները եգիպտական կառավարութեան յանձնել չը պիտի ուզէր, որովհետև Անգղիան ինքը նրանց ձերբակալած էր, և հետեւաբար պատասխանատու նրանց ճակատագրին: Եթէ Անգղիան ինքը նրանց դատէր, կամ ըստ իւր կամաց պատժէր, աքսորէր, երկմտել չէ կարելի որ իր իրաւունքները չարաչար գործած չը պիտի լինէր: Բայց Անգղիան նրանց եգիպտական կառավարութեան յանձնեց, սահմանափակ պայմաններ առաջարկելով դատաստանական մասին: Անգղիան չէր կամենում որ նոքա հալածուին և ապստամբութեան յանցանքով դատապարտուին: Դատաստանը պիտի կայանար հասարակաց իրաւունքների դէմ գործուած երեք յանցանքների վրայ: 1) Յունիս 11-ի ջարդը, 2) Աղէքսանդրիայի հրդեհը և կողոպուտը, 3) Աղէքսանդրիայի ռմբակոծութեան ժամանակ հրդեհը և աւարը դիւրացնելու համար ցած նպատակաւ գործածուած սպիտակ դրօշակի ոճիրը: Եթէ խիստ մի քննութիւնից յետոյ, որուն իրաւունք Անգղիան իրան համար էր պահած, եթէ հրապարակական մի վճռից յետոյ, որուն Անգղիան ներկայ պիտի գտնուէր, վերոյիշեալ երեք ոճիրներով յանցաւոր ճանչցուէին ապստամբութեան պարագլուխները, Անգղիան յանձն առնում էր մեղապարտներին մատնել հասարակաց վրէժխնդրութեան ձեռքը և թոյլ տալ որ պատժեն ըստ արժանւոյն:

Ահա այս պայմաններով էր որ դատաստանն սկսաւ: Ես ձեզ պատմելու չեմ բոլոր այն յանկարծադէպ փոփոխութիւնները, որոնց համար հատորներ գրել հարկաւոր է: Դուք գիտէք արդէն որ մի քանի օրից յետոյ անգղիացիք նոր պահանջներ յարուցին և խնդրեցին որ Արաբին պ. Բրօդլէյ անուն մի անգղիացի փաստաբանից պաշտպանուի: Տեղական փաստաբանք, խառն դատաստանական ատեանների իրաւագէտք չը ներկայացան գոհացուցիչ երաշխաւորութիւններով: Թունիսից կանչել հարկ եղաւ պ. Բրօդլէյին, Էնֆիդայի այն հռչակաւոր դատին փաստաբանը, միանգամայն Ֆրանսիական պատերազմի ժամանակ Տայմզի թղթակցութեան պաշտօն կատարողը: Շատ խելամիտ մի մարդ է պ. Բրօդլէյը, բայց լրագրութեան հոգին իշխում է փաստաբանութեանը վերայ: Հազիւ թէ պ. Բրօդլէյ Կայիրօ հասել էր, որ իւր մօտը ժողովեց լրագրաց աշխատակից և թըղթակիցները, որոնց թիւը այս միջոցիս անհամեմատ աւելացած է, նրանց յայտնեց իր բոլոր պաշտպանողական միջոցները, նրանց սկսել տուաւ Լօնդօնում ամենազօրեղ մամլոյ մի ճակատամարտ ի շնորհս Արաբիի, որ յանկարծ անգլիացւոց գաղափարով այնպիսի անարատ, անմեղ և ամբիծ մի դիւցազնի կարգն անցաւ, որուն դպչելն անգամ մահացու մեղք պիտի լինէր: Անգղիացիք չափազանց երկիւղած մարդիկ են իրանց հակառակորդների հետ վարուելու եղանակին մէջ, երբ նրանցից վախենալու մի բան չունենան, իսկ նոյնքան արդար և խտրարար են տակաւին իրանց որ և է անհանգստութիւն պատճառելու կարող անձանց դէմ, ինչպէս նաև հակառակ դէպքում հեզարարոյ են ուրիշների նկատմամբ:

Արաբին յանկարծ բարձրից այնքան ցածն ընկաւ, որով անգղիացիք կարծեցին թէ իրանց [illegible] և առատաձեռնութեան զգացմունքները նրա համար առանց վտանգի կարող են երևան հանել: Այս տարօրինակ զգացմունքների հետ խառնուեցաւ ազնուութեան անհաշիւ մի չափ: Անգղիական հասարակաց կարծիքը որ մերթ չափազանց խելացի է, երբեմն էլ անհաւատալի պարզամտութիւն ունի: Յայտնի բան է որ ի շընորհս Արաբիի Լօնդօնում սկսուած մամլոյ պատերազմը անհուն մի ազդեցութիւն արաւ կառավարութեան վրայ: Մինչդեռ պ. Բրօդլէյ իր պաշտպանութեան դատը անգղիական լրագրաց միջոցաւ մի ըստ միոջէ մանրամասնաբար մեկնում էր, Կայիրօում քնութիւնք և խուզարկութիւնք շարունակվում էին բացարձակ անկողմնակալութեան պայմաններով: Տեղացիներից բաղկացեալ մի մասնաժողով էր կազմուած, բայց պ. Վիլսոն անունով մի անգլիացի գնդապետ, իբրև վկայ և վերատեսուչ բոլոր նիստերին ներկայ էր գտնվում: Ժողովրդական նախագահութեան դերը կատարում էր հայրենակիցներից պ. Բորէլլի բէյ: Այս անձը կառավարութեան փաստաբանն է, որ յաջողած է ընդհանուրին յարգանքը և համակրութիւնը վայելել իր ազնիւ բնաւորութեամբ, զարմանալի աշխատասիրութեամբ, նշանաւոր հմտութեամբ, իրաւագիտական մեծ տաղանդով և համեստ ու պարկեշտ վարք ու բարքով: Կարդացի քննադատական մասնաժողովի տեղեկագրութիւնները և վկաների զրուցատրութիւնները: Ամենքը Արաբիի կորուստը հաստատում էին: Իր մասնակցութիւնը թէ ընդհանուր ջարդին և թէ Աղէքսանդրիայի հրդեհ և աւարին, որ արդէն Եգիպտոսում բնակւող տեղացւոց և եւրօպացւոց պարզապէս յայտնի էր, վերոյիշեալ վկայութիւններով աւելի պայծառապէս պարզվում էր: Բոլոր վկայութիւնները ճշգրիտ և բացորոշ էին: Նմանապէս մասնաժողովը միահամուռ ձայնիւ Արաբիի մեղապարտութիւնը վճռած էր, և եգիպտական նախարարութիւնը զգօն քննութիւնից յետոյ իր եզրակացութիւնները ապացուցանելով յայտնած էր, որ մարդասպանութեան, հրդեհի, կողոպտի և աւազակութեան ոճիրների համար անհրաժեշտ խուզարկութիւններ են հարկաւոր: Ահա այն ժամանակ անգղիական կառավարութիւնը միջամտեց: Անգղիան ինքն էր պահանջած, որ Արաբին ապստամբութեան յանցանքի համար չը դատուի, այլ հասարակաց իրաւանց դէմ գործած ո-

այդ գետինը: Ստեփանիկեն իր կորուստը վարձատրելու համար, յանկացվեցաւ նրան մի այլ աւելի լաւ ու յարմար կտոր հող Գօլլաք անունով, որ կարող է տարէնը ամենաքիչը 150 րուբլ արդիւնք տալ: Այդպիսով տարեկան 30 րուբլ գումար վճարելով վանքին, Ստեփանիկը տիրում է երկու կտոր յարմար, ջրովի գետնի վրա, որ կարող էր վանքին աւելի քան 2,000 րուբլ եկամուտ բերել, իսկ այժմ այդ ահագին արդիւնքը ստանում է Ստեփանիկը, վճարելով միայն 30 րուբլ:

2) վանքի մեծ այգի, Դ ր ե ր ի-Ա յ գ ի անունով տարածութեամբ մինչև 15 դեսիատին, տրված է Ստեփանիկին կապալով տարեկան 180 րուբլով, բայց այդ այգին բերում է ամենաքիչը 1,000 րուբլ տարեկան արդիւնք: Բացի սրանից Ստեփանիկը այդ 180 րուբլ չնչին կապալադրամն էլ ահա քանի տարի է ճշդութեամբ չէ վճարում վանքին, ասելով որ ինքն վնաս է կրում:

3) վանքը ունի վաղարշապատի հողերից դուրս մի մեծ կտոր գետին, մի քանի հարիւր դեսիատին տարածութեամբ, Ղ օ ր ո ւ ղ անունով, որ աճուրդի ժամանակ մնաց մահմետականներին 4,600 ր. տարեկան կապալադրամով: Բայց աճուրդը չը կայացրին և Ստեփանիկին տուեցին նոյն գետինը տարեկան 1,800 րուբլով միայն, որ նա շատ տարիներ վայելեց: Այժմ այդ գետինը տուած է արդէն կապալով մի այլ մարդու աւելի լաւ գնով:

4) վանքը և վաղարշապատի հասարակութիւնը կարպի գետից ջուրը վայելում են միմիայն Շ ա հ-Ա ր խ անունով ջրանցքի միջնորդութեամբ: Ամառը ջրի մեծ պակասութիւն կայ. բայց Ստեփանիկը չը նայելով թէ վանքի և թէ ժողովրդի ջրի պահանջին, կտրում է ջուրը այդ ջրանցքից և իր ու ազգականների հողերն է ջրում: Ամեն մի մասնաւոր մարդ այդ ջուրը վայելելու համար ուրախութեամբ կը տար տարեկան 1,000 րուբլ:

5) վանքի գետնի վրա, մեծ ճանապարհի վրա Ստեփանիկը շինեց մի մեծ, երկու յարկանի գեղեցիկ տուն, նրա առջևն էլ այգի զարգացրեց: Այգիի ծայրին գանվում է ահագին մի ախոռատուն, որ ինչպէս ինքն տէրը, Ստեփանիկը խոստովանվում է, նստեց իրան աւելի քան 20 հազար րուբլ:

Մի այլ անգամ կաշխատեմ եթէ հնար լինի հաւաքել տեղեկութիւններ թէ վանքի միւս անշարժ կալուածները ում են տուած. կապալով: Այդ տեղեկութիւնները հաւաքվելուն պէս ձեզ կը հաղորդեմ:

Ա.

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

—

Յունվարի 10-ին

Հետաքրքրվելով միշտ հայոց գրականութեամբ և հայոց կեանքով ես, խղճմտաբար պէտք է խոստովանվեմ, գտել եմ միշտ աղնիւ և ճշմարիտ խօսքը «Մշակի» մէջ: «Մշակը» իր եռանդով ջարդեց իր թշնամիներին, որոնց փոքրիկ մնացորդը հասել է օրհասականին: «Մշակը» յաղթեց այն պատճառով որ ընտրեց իր զէնքը Աստուածային պատուէրը. «խօսել ճ շ մ ա ր տ ո ւ թ ի ւ ն ը և երբէք սուտ չասել:» Այդ կարող են չը նկատել միմիայն հոգէպէս կոյրերը:

Ես իմ այսօրվայ նամակս գրում եմ «Մեղուի» 25 ամեայ յօբելեանի առիթով և «Մշակի» երկու առաջնորդող յօդուածների առիթով, որոնք գրված են այդ յօբելեանի դէմ և որոնք քաջութեամբ և արդար կերպով կատարելապէս ոչնչացրին այդ յօբելեանի որ և է նշանակութիւնը: Այդ զարմանալի հանդէսի մէջ կայ մի հանգամանք, որ ուշադրութեան արժանի է,—դա Թիֆլիսի քաղաքագլուխ պ. Մատինովի մասնակցութիւնն է յօբելեանին: ինձ պատմում են որ Մատինով անծանօթ է հայոց գրականութեան հետ, չէ կարդում հայոց լրագիրներ և հազիւ գիտէ հայերէն խօսելն անգամ, չէ էլ հետաքրքրվում հայոց կեանքով և միշտ իրան հեռու էր պահում հայ. շրջաններից: Ուրեմն ինչ է պատճառը նրա այդ տեսակ յանկարծակի ջերմ մասնակցութեան «Մեղուի» տօնախմբութեան մէջ: Այդ քայլը ուրիշ կերպ անհնարին է բացատրել, եթէ ոչ որ նա դրդված վրէժխնդրութեամբ դէպի «Մշակը» որ նրան հանգիստ չէ թողնում իր յօդուածներով, որտեղ գրական կերպով ապացուցվում է քաղաքային գործողների ձգտումը պինդ մնալ իրանց տեղերի վրա, ուզեց մի ցոյց անել «Մշակի» դէմ: Ես կատարելապէս հաւատացած եմ, որ եթէ չը լինէին «Մշակի» յարձակմունքները Թիֆլիսի խաւարասէրների դէմ, «Մեղուի» տօնախմբութիւնը երբէք տեղի չէր ունենայ: Յօբելեանը տօնախմբված չէր Թիֆլիսի հայոց ընտիր հասարակութեամբ, ոչ,— այլ միմիայն այն մարդկանցով, որոնք որ և է ոխ ունէին «Մշակի» դէմ: Դա չէր մի յօբելեան «Մեղու Հայաստանի», այլ մի ցոյց «Մշակի» դէմ, նրա յարձակումներից վիրաւորված, նրանից զզված մարդիկների մի խ մ բ ի: Այդ պատճառով ես համաձայն չեմ ձեր առաջնորդող յօդուածի այն մաքի հետ, որ իբր թէ այդ յօբելեանը խաւարասիրութեան մի յաղթանակ էր: Ոչ, թող «Մշակը» շարունակէ իր ընթացքը և նա կարող է կատարելապէս համոզված լինել որ վերջնականապէս կը ջարդի իր հակառակորդների անմնչան մնացորդը: Դա չափից դուրս պարզ է մեզ համար: փառք Աստուծու, մենք բոլորս արդէն արթնացանք:

Հայ-լուսաւորչական

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Մօսկվա, 10 յունվարի

«Մեղուի» քառասնհինգամեայ յօբելեանի առթիւ Մօսկվայից ուղարկված և «Մեղուի» 144 համարում տպված հեռագիրներից երկուսի մէջ մի քանի անորոշութիւններ կային, որոնց հարկաւոր եմ համարում պարզել:

Նրանցից մէկը կրում է «Բարխուդարեան և այլ (6 հոգի) ուսանողներ» ստորագրութիւնը: Այստեղ «ուսանողներ» պէտք է հասկանալ «աշակերտներ», այն է Լազարեան ճեմարանի աշակերտներ:

Միւս հեռագիրը «Մամիկոնեան» ստորագրութեամբ իր մութ ձևով կարող է տեղիք տալ կարծելու, որ այդ հեռագիրը ուղարկված է Մօսկվայի ամբողջ ուսանողութիւնից, այն ինչ այդ հեռագիրը պատկանում է նրանց մի մասին, կարելի է և շատ փոքր մասին:

Յուսով եմ որ չէք զլանայ տեղ տալ ձեր լրագրում այս փոքրիկ նկատողութեանս:

Մկրտիչ Թանդոյեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են հետևեալը: «Մի քանի օր սրանից առաջ Սահակեանուշեան դպրոցի դահլիճում մի ժողով կար, որ վճռեց մի ցոյց անել «Մեղուի» 25 ամեայ յօբելեանի դէմ: Ժողովի մէջ պ. Վ. Ե. մի աղօտ ճառով բացատրեց «Մեղուի» ընթացքը, նորա չողոքորթութիւնը դէպի հոգևորականների բոլոր զեղծումները: «Մեղուն», ասեց նա, աշխատում է ցոյց տալ որպէս թէ «Մշակը» կամենում է հայերին կրօնափոխ անել, սակայն ես չեմ յիշում, աւելացրեց նա, ոչ մի տող «Մշակում» այդ միտքը արտայայտող: «Մշակը» ասել է միայն որ չը պէտք է հալածել այլակրօն հայերին: Պարոնի ճառը ընդունվեցաւ ծափահարութիւններով: Յետոյ խօսեց պ. Լ. Տ., որ յայտնեց հետևեալ միտքը: Եթէ Թիֆլիսի ժողովը մի սարքած բան չէ, եթէ այդ ժողովի անդամները իսկապէս յարգում են «Մեղուին», ինչի ուրեմն այդ լրագիրը պահում են այդպէս ողորմելի վիճակի մէջ: Այդ ճառերից յետոյ վճռվեցաւ մի ուղերձ ուղարկել «Մշակի» խմբագրին, նրա բռնած ուղղութեանը համակրութիւն ցոյց տալու համար, մանաւանդ «Մեղուի» յօբելեանի առիթով գրված «Մշակի» առաջնորդող յօդուածներին: Որոշվեցաւ, նոյնպէս որ բոլոր ներկայ գտնվողները ստորագրեն «Մշակը»:

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մի պարոն հետևեալ նկատողութիւնն է ուղարկել մեզ: «Պ. Սիմէօնեանց «Մեղուի» խմբագիրը ասում է թէ ինքն աւելի մօտիկ էր Նալբանդեանցին և Նազարեանցին, քան Գրիգոր Արծրունին, որովհետև ունի այս բօլէխս էլ Նազարեանցից և Նալբանդեանցից ստացած նամակներ: Սրանով կամենում է ցոյց տալ, թէ նոցա հետ գրագրութիւն է ունեցել, իր բարեկամն է և կուսակիցը: Եթէ այդ այդպէս է, ուրեմն երևում է թէ պ. Սիմէօնեանց Մանկունու ամենամօտ բարեկամ ու կուսակիցն է, որովհետև դեռ հանգուցեալ կաթողիկոսի օրով, չաբաթ չէր անցնում որ Մանկունին Սիմէօնեանցից նամակ չը ստանայ և ինքն նրան նամակ չը գրէր:»

—

Շաբաթ, 15-ին յունվարի, երեկոյեան 8 ժամին պ. Աւետիս Արասխանեանց կարդաց Արծրունու թատրոնում իր առաջին դասախօսութիւնը քաղաքական տնտեսութեան վրա: Դասախօսութիւնը բաւական նիւթաւոր էր և հետաքրքիր: Դասախօսը կատարելապէս տիրապետելով հայերէն լեզուին հեշտութեամբ կարողանում է արտայայտել հայերէն լեզուով ընդհանուր ուսումնական մաքերը: Դահլիճի մէջ ընդամենը մի հարիւր հոգի լսող կար, որոնց թւում մի տաս հոգի տիկիններ: Ցանկալի է որ այդ տեսակ դասախօսութիւններին աւելի շատ այցելէր մեր հասարակութիւնը, փոխանակ ցիրկ ու Բէկկերի մօտ գնալու:

—

Կիրակի, 16-ին յունվարի առաւօտեան 11-ժամին հայոց Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովի նիստ կար Արծրունու թատրոնում: Խորհրդից դուրս եկող հինգ հոգի անդամների տեղ պէտք է ընտրվէին նորերը: Ընտրութիւնները կատարվեցան նախահաշիւը կարդալուց և վիճաբանութիւնները լինելուց յետոյ: Ընտրվեցան երեք անձինք միայն. Ալէքսանդր Անանեանց, Ալէքսանդր Քիշմիշեանց և գեներալ Դիմիտրի Տէր-Ասատուրօվ: Մնացած երկու անդամները կընտրվեն հետևեալ նիստում, որովհետև այս անգամ ժողովը չափից դուրս երկար տևելով, ներկայ գտնվողներից շատերը առաջին քուէարկութիւնից յետոյ թողեցին դահլիճը, իսկ մնացածները յոգնած էին.

—

ճիրին համար դատաստանը տեսնուի, բայց մոռացաւ, և կրկին ինքը հրամայեց որ եղեռնագործութեան հարցերը անտես առնուին: Ահա այսպէս անցկացաւ եղելութիւնը, ես միայն դէպքն եմ պատմում սաանց դիտողութիւն անելու: Ուրբաթ օրը, կէս օրից յետոյ իմաց տրուած էր եգիպտական կառավարութեան, որ անմիջապէս Արաբիին դատը պիտի սկսուէր, և դատախազութիւնը մի միայն ապստամբութեան վրա պիտի կայանար, Արաբին յանցաւոր պիտի ճանչցուէր, իսկոյն մահուան պիտի պատապարտուէր, և վաղվաղակի շնորհի էլ կարժանանար: Դատաստանը համգումար ժողովում պիտի տեսնուէր, ուստի ատեանը շաբաթ օր առաւօտեան ժամը 9-ին նշանակեցին, բայց որոշուած էր, որ ամենախորին լռութիւն պիտի պահուէր զանազան գայթակղութեանց առիթ չը տալու համար, և հետևաբար գործը մի միայն փոքրիկ կատակերգութեան դերասաններին ապրդարարուած էր: Շնորհիւ մի անտեղի համարձակութեան ուրբաթ երեկոյ այս բաներն իմացայ, բայց զաղանեաց կնիքի ներքեւն էր որ ինձ լուր հաղորդեցին: «Ի հարկէ լաւ գիտէք, ասացին ինձ, որ ատեանը հրապարակական պիտի լինի, բայց ոչ ոք չը պիտի կարողանայ ներս մտնել»: Արդարև ոչ ոք էլ չը կար: Երէկ առաւօտեան ժամը 9-ին գնացի ատեանի սրահը: Համարեա դատարկ էր, միայն տասնի չափ լրագրողներ կային և մի քանի անգղիացի սպաներ, քննական մասնաժողովի անդամները, իտալական հիւպատոսը, աբար մի խմբագրապետ և ես:

Որոշեալ ժամուն ատեանը բացուեցաւ: Բնակարանը Ֆրանսիացի փաստաբան Բորէլլի բէյը այդ տեսակ դատաստանական կատակերգութեան ներկայ գտնուել և դեր խաղալը մերժած էր: Հասարակաց նախարարութեան համար պահուած գահին վրա բազմած էր գեներալ Ալիզանը, իսկ ատենակալք ոսկեհուռ համազգեստներով ծայտեալ զինուորականներից բաղկացած էին. ուղիղն ասելով, արդարութեան պաշտպան հանդիսացող սա պաշտօնեայներին պէտք է երախտապարտ լինել, որովհետև Օֆէնբախի յօրինած անուանի թատերգական խաղերին արժանաւորութեան ճշմարիտ տիպարն էին ներկայացնում: Արաբիին ներս մտնելը հանդիսականաց վրայ մեծ ազդեցութիւն գործեց: Որքան փոխուած էր. առաջին անգամ չը կարողացայ ճանաչել. ազգային կուսակցութեան գլխաւոր առաջնորդը, զոր մի քանի ամիս առաջ տեսել էի նկատելի ամբարտաւանութեամբ ուռած, գլուխը բարձր, հայեացքը ժպիրհ, տէր և հրամանատարի դէմքով, նոյն գլխաւորը տեսայ, նիհարացած, դեղնած, յերկիր խոնարհած, աղօտ և անշուշտ աչքերը գետին սևեռած, կերպարանքը բոլորովին խառնուած, երկնցած աղտեղի մօրուսն էլ իրան կերպարանափոխ էր արած, կռնակը գձուձ մի զգեստ հագած, վզին մի թաշկինակ կապած, արևելեան եղանակաւ ձեռքերը միմեանց միացրած, մէջքը ծռած, յառաջացաւ ամենատոր մի ոճրագործի նման: իսկ իր փաստաբանները ծիծաղելի մի հակապատկեր էին կազմում: Պ. Բրօդլէյ, փոքրիկ մի վերարկու հագած, գլուխը սպիտակ փոշի ցանուած կեղծամ դրած, զարմանալի մի նմանութիւն ունէր Լուդովիկոս XVIII-ի հետ, ուրախ և յաղթողական դէմքը զուարճալի էր: իր պաշտօնակից պ. Նապիէ նոյն համազգեստով զգեստաւորեալ նաւակ զուարթ էր երևում, բայց մի զինուորի կեանքը ապատող մի մարդու համդարտ և գոհացուցիչ կերպարանքն ունէր:

Ատեանը տևեց, ժամացոյց ի ձեռին, հինգ վայրկեան: Երկար ժամանակ հարկաւոր չեղաւ առճապարանօք վերջացնելու համար այն դատաստանը, որ մեր ներկայ դարուն ամենանշանաւորների դասը պէտք էր անցնէր, և որուն նախապատրաստութիւնները արդէն ամիսներ էին տևել: Անհաւասիկ վաւերացեալ վճռագրին ամբողջ բովանդակութիւնը: Նախագահը խօսքը ուղղելով Արաբիին, ասում է արաբական լեզուաւ: «Ահմէդ Արաբի բաշա, քննական մասնաժողովի տեղեկագրին և օսմանեան պետութեան զինուորական օրինաց 96 և 59-դ յօդուածների համաձայն ամբաստանուած էք ապստամբութեան և ձեր ինքնակալի դէմ զէնք բարձրացնելու յանցանքով, դուք ձեր անձը նոյն յանցանքով մեղապարտ ճանաչում էք»:

Պ. Բրօդլէյ քաշեց Արաբիի թևից, որ վեր կանգնի: Արաբին խօսելու համար բերանը բացաւ, բայց իսկոյն պ. Բրօդլէյ խօսքն ինքն յափշտակեց և ասաց ֆրանսերէն:

«Իր պաշտպանողական ժողովի ապդարարութեան համաձայն Արաբին ինքզինքը ապստամբութեան յանցաւոր է ճանչցած, և այս մասին հետևեալ յայտարարութիւնն է արած:»

Մի բարակ արաբերէն գրուած յայտարարութիւնը ձեռքն առաւ և կարդաց:

«Իմ պաշտպանողական ժողովին ազդարարութեամբը համաձայն խոստովանում եմ որ ես ինքնակալիս դէմ ապստամբութեան յանցանքով մեղապարտ եմ:» (Ստորագրեալ՝ Ահմէդ Արաբի եգիպտացի):

Ատեանը վերջացաւ: Ներկայ գտնուող անգղիացի փաստաբանները Արաբիի մօտ խուռնեցին: Պ. Բրօդլէյ մի առ մի ամենքին ներկայացնելով ծանօթացրեց: փոխադարձաբար ձեռքերը սեղմեցին անկեալ գլխաւորին, որ կարծես նոյն պահուն զատ իր անցեալ ժպիրներից մի քանիսը, այս զարմանալի համակրութեան ցոյցերին պատասխանելու համար:

Երբ Արաբիի դատաստանին այս կերպով վերջացած լինելը քաղաքին մէջ տարածուեցաւ, ընդհանուր ապշութիւնը անչափ էր: Ոչ ոք չէր ուզում հաւատալ: Սա մի նշաւակութիւն էր, անկարելի էր որ այսպիսի մի դատաստան հինգ վայրկեանում և նմանօրինակ մի զաղտնիքով վերջանար:

Անգղիացիք միթէ անզգար չէին կրկնած որ դատաստանական ատեանները հրապարակական էին ուզում, որպէս զի ամենայն ինչ յայտ յանդիման կատարուէր ի դէմս Եգիպտոսի և Եւրոպայի: Ո՞չ ապաքէն այս մասին եգիպտական նախարարութեան խոստումներ անել տուած էին: կարող էին միթէ նոյն իսկ իրանք իրանց ձեռքով խեղդել այնպիսի մի գործ, որուն որ և է մի պատահարով բռնաբարուիլը չէին ցանկանում: Այնուամենայնիւ այսպէս վերջացաւ: Վճռին ընթերցումը կէս օրից յետոյ ժամի 3-ին տեղի պիտի ունենար: Այս անգամ ատեանը այն չէր, ինչ որ էր առաւօտեան: Հետաքրքիր հանդիսականաց բազմութիւնը խռնուած էր: Հասարակութիւնը համարեա ամբողջապէս եւրոպացիներից էր բաղկացած, տեսնվում էին նաև մի քանի թուրք, մի քանի խպտի, բայց շատ քիչ արաբ: Պալատական պայնները բազմաթիւ էին, աշխարհիս շրջանը նող անգղիացի ճանապարհորդք, աւելորդ է ասել, սակաւաթիւ չէին: Երբ ատենակալք ներս մտան ամենքը ոտքի վրայ ելան. այս ծիսակատարութիւնը առաւօտուն մոռացել էին: Բայց ամենքի զարմացնող կէտը այն էր, որ փաստաբանները բանակցութեանց դատաւորների հետ դուրս ելան որպէս զի ոչ ոք չը կասկածի թէ վճիռը մի գործ է նրանց համակրութեամբ և հսկողութեամբ ներքև կայացած լինի:

Նախագահը խօսքն սկսեց և այսպէս ասաց Արաբիին:

«Զկնի այն յայտարարութեան, որով դուք զձեզ ապստամբ ճանաչեցիք, ատեանը իր անդամների միաձայնակցութեամբ և համաձայն Օսմանեան զինուորական օրինաց 96 և 59-րդ յօդուածներին զձեզ մահուան է դատապարտում, բայց այդ պատիժը նորին բարձրութիւն խէդիվը ամաքեց, ինչ

Լրագիրը հաղորդում է Մոսկվայից, որ յայտնվեցան մեծ գեղծումներ ֆինժնէրների, որոնք կաշիրեան չսոէ էին չինում։ Կաշիրի գէմստվօն 26,000 րուբլու վնաս կրեց։

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ և այն հեռագիր են հաղորդում, որ Մէլնիցկի, Մոսկվայի որբերի տան գանձապահը խոստովանվեց որ շատ անգամ կասսայի յանկարծակի քննվելիս ժամանակ թղթադրամի տեղ արագիական թղթերի կապոցներ էին դրված լինում կասսայում։ Մէլնիցկի գողացած լինելով 300 հազար րուբլ աճազին գումարը, բաժանեց նրան հաւասար գումարներով իր ամբողջ ընտանիքին, նոյն իսկ անչափահաս աղջիկներին։ փողերը գտան թաղնված ամեն տեսակ չորերում, այլ և այլ արկղներում և այլն։

—

«Արձագանք» չարաթաթերթը տպել է Ս. Պետերբուրգից մի նամակ ամենաանվայել յարձակումներով «Մշակի» և նրա խմբագրի դէմ, գործ ածելով այսպիսի սոոր խօսքեր. «ցինիկական» «աղտոտ» և այլն։ Բացի սրանից թղթակցի, մէկ ինչ որ թ. Զաքարեանի, յանդգնութիւնը այնտեղ է հասնում, որ նա հաւատացնում է թէ «յայտնի են այն անձնական հաշիւները որ «Մշակի» խմբագիրը ունէր հանգուցեալ Հայրապետի դէմ, մենք կարդում և նկատում էինք թէ ինչպիսի չար ատելութեամբ լցված էր նա դէպի ամենայն գործ, որ կատարում էր այդ մեծ կաթողիկոսը, սակայն մենք յոյս ունէինք, որ ինչպէս միշտ պատահում է աղնիւ հասարակութեանց մէջ, մահը գոնէ վերջ կը դնէր այդ կօպիտ ատելութեանը, բայց պ. Արծրունին ցոյց տուեց որ նրա անձնական կրքերի առաջ ոչնչանում են ոչ միայն ազնուութիւնը, այլ և կաթողիկոսութիւնը իր բոլոր բարձրութեամբ և նշանակութեամբ։» Այդ տողերը կարդալուց յետոյ մենք դիմում ենք «Արձագանքի» խմբագիր պ. Արգար Յովհաննիսեանին և խնդրում ենք նրան բացատրել մեզ, արդեօք չը գիտէ նա թէ գ. Արծրունին ինչ ա ն ձ ն ա կ ա ն հաշիւներ կարող էր ունենալ Հայրապետի հետ։ Իսկ Զաքարեանցի նմաններին խորհուրդ կը տանք գրելուց առաջ լաւ տեղեկանալ իրողութիւնների մասին և յետոյ գրել։ Ներելի չէ «Արձագանքի» խմբագրին էլ տպել այդ տեսակ, եթէ աւելի չասենք, երեխայական նամակներ, որ իբր թէ Արծրունին ա ն ձ ն ա կ ա ն թշնամութիւն, անձնական հաշիւ, անձնական ատելութիւն կարող էր ունենալ Գէորգ IV ամենայն հայոց կաթողիկոսի դէմ։ Այդ ռուսերէն անուանվում է «совершенно зарапортоваться.»

—

ԲԱԳՈՒԻ Մարդասիրական ընկերութեան խորհրդական ժողովը յայտնում է հետևեալը։ «Բարձրագոյն հաստատեալ հայոց Մարդասիրական ընկերութեան կանոնադրութեան 26-րդ յօդուածին համաձայն ընկերութեանս յարգելի անդամները հրաւիրվում են 29 յունվարի 1883 թ. երեկոյեան, ընկերութեան դահլիճը ընդհանուր ժողովի նստին մասնակցելու։ Ժողովի պարապմունքն է. քննել և հաստատել անցեալ 1882 թ. դրամական հաշուի մատեանները, հաստատել 1883 թ. համար մուտից և ծախուց հաշւեցուցակը և վճռել ընկերութեան ընթացիկ գործերը։»

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 յունվարի։ Երէկ վախճանվեցաւ ստատս-սեկրետար իշխան Սերգէյ Նիկոլաեվիչ Ուրուսօվ։ „Голосъ" լրագիրը հաղորդում է, որ յունվարի 17-ին Մեծ իշխան Միխայիլ Նիկոլաեվիչի նախագահութեամբ կը բացվի խորհուրդ Կովկասեան տրանզիտի վերաբերութեամբ։

ՓԱՐԻԶ, 14 յունվարի։ Արքայազն իշխանների մասին յանձնաժողովը որոշեց. Թագաւորող տան անդամներին արգելել ծառայել Ֆրանսիայի մէջ, զրկել նրանց քաղաքական իրաւունքներից և զինուորական պաշտօններից։ Այս օրէնքի խախտողներին կալանաւորել մինչև 5 տարի ժամանակով և այնուհետև աքսորել պետութիւնից։ Այս որոշումը յանձնված է մինիստրների խորհուրդին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 յունվարի։ „Прав. Вѣстн." լրագիրը հաղորդում է, որ Վրաստանի և Իմերեթի հայոց հոգևոր թեմի առաջնորդ նշանակված է եպիսկոպոս Արիստակէս Սեդրակեան։ 1882 թուականին հեռագրական եկամուտ ստացված է 7,896,739 րուբլ անցեալ տարվանից 225,846 ր. աւելի։ „Русскій Инвалидъ" լրագիրը հաղորդում է, որ երէկ վախճանվեցաւ գեներալ Ֆիլիպսօն։ „Новое Время" լրագիրը հաղորդում է, որ օրերումս գալու է Ս. Պետերբուրգ Մոսկվայի բօրսայի վաճառականների պատգամաւորութիւնը, որ պէտք է միջնորդէ Բօլգարիայի հետ կանոնաւոր առևտրական յարաբերութիւններ հաստատելու մասին։ „Голосъ" լրագիրը հաղորդում է, որ ենթադրված է Նիկօլաևսկայա երկաթուղու ընթացքը մի ժամով արագացնել և բուֆետներ կազմել վագոնների մէջ։ Այդ գնացքները առաջին կարգի վագոններից կը լինեն կազմված։ Առաջին կարգի տոմսակների վճարը ենթադրված է փոքրացնել մինչև 20 րուբլ։

ՓԱՐԻԶ, 15 յունվարի։ Լուր է տարածված, որ Ֆրէյսինէ համաձայն է նոր մինիստրութիւն կազմել պատգամաւորների ժողովի արձակման պայմանով։ Գրևին համաձայն է։

ՕԴԷՍՍԱ, 15 յունվարի։ Նաւահանգիստը և ըէյդը սառած են։

ԱՐԽԱՆԳԵԼՍԿ, 15 յունվարի։ Սօլօվեցկի վանահայրը Թագուհու շնորհակալութեանը արժանացաւ ծովի մէջ հինգ խեղդվողներին ազատելու համար։

ԲԵՐԼԻՆ, 15 յունվարի, Այսօր երեկոյեան կուղևորվեն Ս. Պետերբուրգ Մեծ Իշխան Նակօլայ Նիկօլաեվիչ աւագը և Էդինբուրգեան դուքսը և դքսուհին։

ՎԻԷՆՆԱ, 15 յունվարի։ Երէկ կայսրը ճաշ տուեց ի պատիւ Գիրսի, ուր ներկայ էր նոյնպէս և ռուսաց դեսպանութիւնը։ Գիրսը նստած էր կայսրի աջ կողմը, իսկ Լօբանով ձախ կողմը։

ՓԱՐԻԶ, 15 յունվարի։ Մինիստր-նախագահի յանկարծակի հիւանդութեան պատճառով „Հաւասի" գործակալութիւնը հերքում է լուրերը կոմս Շամբօրի հրաժարական հրատարակման մասին։

ԲԵՐԼԻՆ, 15 յունվարի։ Հանգուցեալ իշխան Կարլ թողեց 28 միլիոն մարկ, որոնցից 3 միլիոն կտակված է զանազան նպատակների համար, 10 միլիոն որդուն և 15 միլիոն թոռներին։

ՓԱՐԻԶ, 15 յունվարի։ Երէկ երեկոյեան արքայազն իշխանների աքսորման գործը քննող յանձնաժողովի մէջ Դիւկլերկ յայտնեց, որ իշխանների աքսորելը վատ տպաւորութիւն կը գործի արտասահման։ Ներքին գործերի մինիստրը յայտնեց յանձնաժողովին, որ դաւադրութիւնների մասին լուրերը կազմվում են փարիզի մէջ և որ մեղաւորները յայտնի են կառավարութեանը։ Պատերազմական մինիստրի խօսքերի համեմատ յայտնի միջոցներով կարելի է անկարող դարձնել արքայազն իշխաններին, որ նրանք չը վրդովեն հանրապետութեանը։ Չը նայելով այս յայտնութիւններին, յանձնաժողովի ընդունած որոշումը ապացուցանում է, որ համաձայնութիւնը անկարելի է։ Նստողական կեանքի պատճառով իշխան Նապօլէօն հիւանդացաւ։ Հրաւիրված է բժիշկ Րիկար։ Իշխանը խորհրդակցում է հինգ փաստաբանների հետ։

ՎԻԷՆՆԱ, 15 յունվարի։ Գիրսի ուղևորվելը յետաձգված է մինչև կիրակի ժամի 11-ը։ Այսօր Գիրս այցելեց դուքս Ալբրեխտին, որ նոյնպէս փոխադարձ այցելութիւն արաւ Գիրսին։ Գիրս և Լօբանով խորհրդակցեցին Կալնօկիի հետ։ Երեկոյեան Կալնօկիի մօտ ճաշ կայ ի պատիւ Գիրսի, ուր հրաւիրված է ռուսաց դեսպանութիւնը և ռուսաց գլխաւոր հիւպատոսը։ Վաղը Գիրս հրաւիրված է դուքս Բայների մօտ։

ԼՕՆԴՕՆ, 15 յունվարի։ Անցեալ գիշեր և այսօր առաւօտ հիւսիսային Անգլիայի և Շօտլանդիայի մէջ սարսափելի փոթորիկ կար, որ մի քանի շինութիւններ քանդեց. տներից կտուրները պոկված են և մի քանի նաւեր դուրս են գցված ափը։

ՑԱՐԻՑԻՆ, 16 յունվարի։ Օրենբուրգ-Վլադիմիր երկաթուղու գծի վրա ենթադրված է պահեստներ կազմել նաւթային արդիւնքների համար։

ՕԴԷՍՍԱ, 16 յունվարի։ Այստեղ իրաւաբանական ընկերութիւնը, քննելով քրէական նոր օրինագիծը մահուան պատժի դէմ կարծիք յայտնեց։

ԿԻԵՎ, 16 յունվարի։ Չերնիգօվցի 1,600 գիւղացիններ Կովկաս են գաղթում։

ՍՕՖԻԱ, 16 յունվարի։ Նոր մինիստրու-

պէս պիտի տեսնէք այժմ կարդացուելիք հրովարտակին մէջ։

Բարապանը հրովարտակին առնելով սկսաւ կարդալ։

«Առեանին տուած վճռին համեմատ որ Ահմէդ Արաբիին մահուան դատապարտեց Օսմանեան զինուորական օրինաց 96 և 59-րդ յօդուածներին զօրութեամբ և մեզ յատուկ բանաւոր պատճառների ոյժով, որոշեցինք, ինչպէս որ մեզանից կախում ունի այս պատիժը մեղմացնել։»

«Յօդուած 1. Ապստամբութեան յանցանաց համար Ահմէդ Արաբիի դէմ վճռուած մահուան պատիժը, Եգիպտոսից և նորա իշխանութեան ներքև գտնուած բոլոր երկիրներից դուրս աքսորուելու փոխուեցաւ։»

Յօդ. 2. Եթէ Ահմէդ Արաբին Եգիպտոսում կամ Եգիպտոսի ուրիշ երկիրներում մանէ, նորամբ պիտի ոչնչանայ և մահուան պատիժը տեղի պիտի ունենայ։

Յօդ. 3. Մեր ներքին և արդարութեան նախարարները ներկայ հրովարտակին գործադրութիւնը յանձն առած են։ (Ստորագրեալ Տէվֆիկ-բաշա)

Նրա մօտ ստորագրած են ժողովի նախագահ Շէրիֆ-բաշա, ներքին գործոց նախարար Րիազ-բաշա, և պատերազմական նախարար Օմար-բաշա Լութֆի։

Առեանը վերջացաւ։ Արաբիին մեծարանք և դրուատիք չը խնայուեցան. խմբակներով շրջապատեցին, և մի կին ծաղկէ պսակ տուաւ Արաբիի փաստաբաններից մէկին, որ խնդրեն նրան յանձնեն։ Հաւանութեան և գոհունակութեան մի շշնջոց տարածուեցաւ սրահին մէջ որ հազիւ «լռութիւն» պատուիրող պահապանների վրա խաղացած էր։ Միայն դատաստանական նիւթերի մէջ բթախնդիր և սեթևեթող իրաւագէտներն իրանք իրանց հարց էին տալիս, թէ ինչպէս ներողութեան հրովարտակը կարելի եղաւ կարդացուիլ վճիռ կայանալուց անմիջապէս եաքը։ Սա ապացուցանում է որ շնորհը նախ քան վճիռը արդէն կանխաւ պատրաստուած և որոշուած էր։ Ամենքը գիտէին այսպէս լինելը, բայց ինչպէս կանոնները փոքր ինչ չը յարգեցին, ինչի այդքան քիչ խնամք տարին ծածկելու համար աւելի իրանց խաղացած կատակերգութիւնը որ բոլորովին անընական էր։ Ակից գտա տաւել զարմանք պատճառեց ամենքին, երբ Արաբին ապստամբութեան յանցանօք մահուան դատապարտուած լինելով հանդերձ, մինչև անգամ իր պատուոյ աստիճանից չը զրկուեցաւ, ոչ վճիռը և ոչ ներման հրովարտակը չը կարողացան խանգարել իր փաշայութեան տիտղոսը։ Այդ աստիճանը կարող է վայելել աքսորի մէջ, ուր տեղ պիտի պահէ միանգամայն բոլոր այն տիտղոսները զուր ամենատխուր կերպով ձեռք բերեց մի քանի հարիւր եւրօպացւոց սպանութեան և իր հայրենի երկրին անկախութեան շնորհիւ։

Ի՞նչ տեսակ պիտի լինի այդ աքսորը։ Չը գիտեմ։ Բայց պ. Բրօդլէյ ատեանից դուրս ելած ժամանակ ինձ ասաց. «Ապահով եղէք, Արաբիի համար տաք և առողջարար մի կլիմայ ընտրեցինք, շատ լաւ կը լինի այն տեղ»։ Արդէն, ճշմարիտն ասելով, ես ապահով էի։ Ինձ անկարելի է ամենափոքրիկ մի համակրութիւն ցոյց տալ այդ ցածահոգի եղեռնագործին, որ ինքզինքը ազգային մի ջերմ կուսակցութեան գլուխը ներկայացնելուց յետոյ, ինքն առաջինն եղաւ Տէլ-էլ-քէբիրում զօրաց բանակը թողնելով փախչողը, և եղաւ ամօթալից խայտառակութեան պսակը լրացնելու, իր անձը ապստամբ յայտնելով այն ապստամբ յեղափոխութեան առթիւ, որուն պաշտպանն էր հանդիսացել։ Տեսնելով որ պ. Բրօդլէյը ձեռքին մէջ պահածոյապատանքի նման խաղցնում է այն մարդը, որ մի քանի ամիս առաջ Եգիպտոսը կը դարհուրեցնէր, վերստին զարմանքս չը կարողացայ զսպել Արևելցոց ցածութեան և անարգ ստորութեան վրայ, և երբ մտածում եմ թէ այսպիսի մի մարդու հետ ինչպէս պիտի վարուէր Ֆրանսիան և Իտալիան, և այսօր ինչպէս են վարվում նրա հետ Անգլիայում, ճշմարիտ զարմանում եմ թէ Եւրօպան իր կողմից մինչ ո՞ր կէտը պիտի հասցնէ իր ցնորքը, երբ խնդիրը գալու լինի Արևելքի հարցերին և անձնաւորութեանց։

Արաբիի դատաստանը կատակերգութեան առաջին մասն էր։ Ապստամբութեան բոլոր միւս գըլխաւոր գործիչները կարգաւ նոյն դատաստանական ատենի առջևից պիտի անցնեն և մի և նոյն խեղկատակութեամբ պիտի վերջանան։ Այնուհանդերձ, ասում են, որ ապստամբութեան համր գործիչները և հասարակ զինուորականները, որոնք ձեռնամուխ եղան Աղէքսանդրիայի ջարդին և հրդեհին, սոքա աւելի խստիւ պիտի պատժուին, և սրանց գլխին պիտի տեղացնեն ամբողջ պատուհասը։ Այս ընթացքը կը լինի այն աստիճան ատելի մի անարդարութիւն, որուն համար ես կը համարձակիմ յուսալ որ Անգլիան չը պիտի անէ այդ բանը։ Պատժել գործողին ձեռքը, և խնայել հրամայողի գլուխը, սա աններելի է։ Ցանուն Արաբիի էր որ սարսափելի մարդասպանութիւններ կատարուեցան Եգիպտոսում։ Մարդիկներ մորթեցին, կիներ վառեցին և պատառեցին, աննկարագրելի բարբարոսական և վայրենական տեսարաններ ներկայացուցին աղաղակելով «Ահմէդ Արաբին հրամայեց ընդհանուր քրիստոնէից ջարդը»։ Եւ այսօր պէտք է հրատարակեն որ Արաբին հասարակ մի ապստամբ էր և արժանի է անդորրութեան մէջ ապրելու լաւ նկատմունքներով, բարեխառն և առողջարար մի կլիմայի տակ. մինչդեռ մոլեռանդ և կրօնամոլները պէտք է կախուին, որոնց մոլեռանդութեան իրան հրամաններին հպատակեցնելով։ Սա միթէ մի միջոց չի լինիր արդարացնելու այն վատ գաղափարը զոր ունին արաբացիք արևմտեան արդարութեան մասին։

Արաբիի դատաստանը վերջանալուց յետոյ եւրօպական ապստամբութեան կարելի է վերջ տալ ընդհանուր արդարութեան զլացումով։ Աղէքսանդրիայում, Տանտահում և ուրիշ քաղաքներում Փրանսիական արիւնը հոսեցաւ, արաբացւոց հարուածների տակ հարիւրաւոր եւրօպացիք ընկան, սոցա վրէժը չը պիտի լուծուի։ Հասարակութեան վրէժխնդրութիւնը առկախ պիտի մնայ։ Այնպէս թող լինի, բայց ինչ որ նրանից պիտի հետևի, նախագուշակելը դժուար չէ։ Եգիպտոսում այլ ևս տեղական իշխանութիւն չը կայ։ Քաղքին ամենապատուաւոր և ամենահմուտ մարդիկներից բաղկացած ընտիր մի նախարարութիւն այս տագնապի մէջից նիւթապէս և բարոյապէս բոլորովին ջնջուած դուրս ելաւ։ Արդէն այնքան խստիւ և ուժգին գզրգուած խեդիվի իշխանութիւնը կործանուած է, նահանգների մէջ ապահովութեանը վտանգ կը սպառնայ, որովհետև մեղապարտք և եղեռնագործք անպատիժ մնալով գտնում են վերստին իրանց յանդգնութիւնը։ Մեծ է Արաբիի և իր մեղակիցների կախարդիչ զօրութիւնը։ Ժողովուրդը կատարելապէս համոզուած է որ սոքա գերբնական ոյժերի տէր են, անգլիացիներին աչքը վախեցրին, և վաղ կամ ուշ այդ զօրութիւնը պիտի վերականգնեցնէ խալամութիւնը։ Այս բոլոր հետևանքները ողբալի և ցաւալի են, բայց պէտք է ընդունել։

Երկրորդ աստիճանի մեղապարտները պատժելով ամբոխը ուժաթափ անելու փորձ փորձելը՝ տեղացիներին մի համոզում տալ կը նշանակէ որ եւրօպացիք փոքրերի և տկարների համար անողոք են, իսկ մեծերի և զօրաւորների դէմ կը դողան։

Եւրօպան բաւականի դժնդակ դասեր տուաւ Եգիպտոսին։ Գոնէ թող այս դասը մնայ!

* * *

Թիւնը կազմակերպված է. Սօրօլէվ ներքին գործերի և մինիստր նախագահ, կաուլբարս, պատերազմական, Ստօյլօվ արտաքին գործերի, Գրեկօվ արդարութեան, Նեչայեվ ֆինանսների և Ցէօխարօվ ժողովրդական լուսաւորութեան:

ՓԱՐԻԶ, 16 յունվարի: Երկիւղ են կրում, որ պարլամենտական և մինիստրական նշանաւոր դժուարութիւններ կը ծագեն: Նորից լուրեր են տարածված ֆերրիի մինիստրութեան կազմվելու մասին: Ծովային մինիստր Ժօրեգիբերի հրաժարական տուեց: Պատերազմական մինիստրը որոշել է մնալ և սպասել պարլամենտական վիճաբանութիւների հետևանքներին արքայազն իշխանների հարցի վերաբերութեամբ: Պետութիւներին ուղարկված շրջաբերականով Ֆրանսիան պահանջում է, որ Եգիպտոսի մէջ գործերի նախկին դրութիւնը պահպանվի: Գամբետայի թղթերից կնիքները վերցրած են: Հետաքրքիր թղթեր արտաքին քաղաքականութեան վերաբերութեամբ չը գտնվեցան: Կրապօտկին բողոքեց բարձր դատարանին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 յունվարի: „Прав. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է, որ յունվարի 12-ին կայսր և կայսրուհին մեծ Թատրոնումն էին: Հասարակութիւնը ոգևորութեամբ ողջունեց նրանց և պահանջեց ժողովրդական հիմն, որ մի քանի անգամ կատարեցին օրկեստրը, արտիստները, խորը և հասարակութիւնը: Յունվարի 14-ին կայսրը և կայսրուհին ներկայ էին իշխան Ուրուսօվի հոգեհանգստին հանգուցեալի տանը: Յունվարի 15-ին նրանք ճաշեցին ձմերային պալատի մէջ մեծ իշխաններ Սերգէյ և Պավէլ Ալէքսանդրօվիչների մօտ: Նաւատորմի գլխաւոր հրամանատարը մի հրամանով նըկատողութիւն արաւ „Первенецъ“ նաւի Թնդանօթների կառավարիչ ծովապետ Կուպրիանօվին, որ նաւի վրա դժրազդ դէպքեր չը կատարվէին օֆիցերների կատարելագործման ժամանակ: „Новое Время“ լրագիրը հաղորդում է, որ ենթադրված է 400,000 ր. նշանակել Դնեստր գետը մաքրելու համար և նրա վրա նաւագնացութեան բացման համար: Բէալական ուսումնարանների կից հիմնվում են հողագործական բաժիններ: Մեծ պասին թոյլ են տրվում ռուսաց և բալետների ներկայացումներ:

ՎԻԷՆՆԱ, 16 յունվարի: Յունվարի 14-ին Գիրս այցելեց գերմանական դեսպան իշխան Բէյսին: Այսօր նա ուղևորվում է Ս. Պետերբուրգ դեսպանութեան խորհրդատու Լունդէնբուրգի ուղեկցութեամբ:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 16 յունվարի: Անգլիական հաւատարմատարը մերժեց շրջաբերականի դատողութիւնները Եգիպտոսի մասին: Բ. Դուռը հարկ է պահանջում Արևելեան-Րումելիայից, որ հաւաքվել է մինչև 28 միլիօն պիաստր:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽԵՐԵԴԻՆՕՎԻ ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅՈՒՄ

Ծածկված բազարխանի մօտ վարձով է տրվում մի ՊԱՀԵՍՏ, որ 1-ին գիլդիայի վաճառական Վահանեանցինն էր, որտեղ կարելի է պահել 2,000 բեռը ծխախոտ և որ տարեկան 700 ր. եկամուտ է տալիս: Այժմ գինն էլ կարելի է պակասեցնել: Տեղեկանալ վերոյիշեալ քարավանսարայի մէջ ԿԱՊԱԼԱՌՈՒ ՍԵՐՈՎԲ ՏԷՐ-ՋԱՆԵԱՆԻՑ:

10—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹԷ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

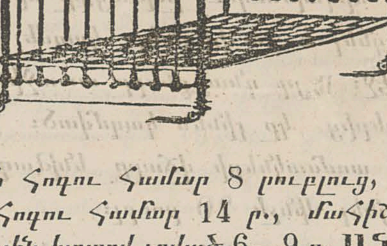

Մի հոգու համար 8 րուբլուց, երկու հոգու համար 14 ր., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ր. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԻՋ: Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆՆԵՐ, դանակներ պատառաքաղներով, երկաթէ ԳՐԻՋՆԵՐ, կողպէքներ, թիեր, տղամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԲԵՐ, մատուցարաններ, ԿԼԷՕՆԿԱ, րէվօլվերներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալբօմներ, կօնֆեկտներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

14—100

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԻՐԵՐ անձրևի, ձիւնի ու ցրտի ժամանակ: ՄԱԿԻՆՏՕՇՆԵՐ (չը թրջվող վերարկուներ), կրազներ, պօլօվիկ, խալիչաներ, ֆուֆայկա, բրդէ ԳՈՒԼԲԱՆԵՐ, ԴՐԱՊ և այլն: Անգլիական խանութի մէջ Արծրունու գալլերէյում: 6—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ ԹԷՅԻ ԳՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՓՈՔՐԱՑՈՒՄՆ (MAISON DE CONFIANCE) ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԷԱ № № 156, 157, 158, 159 և 160.

համեմատեցէք թէյ

1 ր. 10 կ.	թէյի հետ ամեն տեղ	1 ր. 30 կ.
1 „ 20 „	. . . .	1 „ 60 „
1 „ 40 „	. . . .	1 „ 90 „
1 „ 60 „	. . . .	2 „ 20 „
1 „ 80 „	. . . .	2 „ 50 „
ամենալաւը 2 ր.	. . . . . .	3 „ ——

Մի և նոյն տեղը գործակալութիւն վաճառման շօկօլադի և կակաօ-ֆրայ էսսենցիայի, Պալմերի բիսկվիտների, Բայրի կօնֆեկտների, Շեֆիլդի դանակների, Տուրների գրիչների, Դաուի հրացանների, Վեկլիի րէվօլվէրների, Բարնսբիի թամբերի, Մեկլնի ամաններ, կօլմանի կրախմալ և մանանեխ, Շվարցի ալբօմներ և այլն և այլն:

51—100

КЁЛЕРСКАЯ
ДУШИСТАЯ ВОДА.

22—50

ԹԷՅ առաջին հունձի այս տարի չափազանց գոյնաւոր և հոտաւէտ: Այդ թէյից ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ ստացված է 50,000 ֆունտ և ծախվում է 25% էժան և աւելի լաւ քան թէ ուրիշ տեղ: Օրինակ. Լաւ ԿՕՆԳՕ թէյ 1 ր.—1 ր. 20 կօպ., պատուական ՍԱՆՖԱ թէյ 1 ր. 40 կ., հիանալի ՄՕՆԻԿ թէյ 1 ր. 60 կ. այս թէյ ամեն տեղ ծախվում է 2 ր.—2 ր. 50 կ., գեղեցիկ ԿԱՑՍԱՌԻ թէյ 1 ր. 80 կ. և ամենալաւ ֆու-չու-ֆու թէյ 2 ր. մաքուր թէյ առանց թղթի: Նոյն տեղը սովորաբար լինում են 500 երկաթէ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 6 ր.—60 ր., երկաթէ ԳՐԻՋՆԵՐ ամբողջ Անդրկովկասի համար, շօկօլադ ֆրայ, Շեվիլդի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, վերականգնող ՄԱԿՄԱՍՏԵՐ մազերի համար, հրացաններ ԴԱՈՒ, ՐԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ ՎԷբլի, ԹԱՄԲԵՐ Բարնեբիի, կօլմանի նըշըրշաղ, ԱԼԲՕՄՆԵՐ Շվարցի կէս գնով: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ, ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԷՅՈՒՄ № 156, 157, 158, 159 և 100:

100—100

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄՍԻ ՄԷԿԻՑ

ՍԿՍԵՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ

L'ORIENTAL

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ, ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ:

„Ժուրնալ դ'Օրիան“ լրագրի հին բաժանորդներին դադարեցրած թերթի կուղարկվի այդ նոր հրատարակութիւնը:

„L'Oriental“ թերթի տարեկան գինը 8 րուբլ է, կէս տարվանը 4 րուբլ:

Գրվել կարելի է „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի Վիէննայում գլխաւոր հետևեալ հասցէով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

НА ГАЗЕТУ

„КАВКАЗЪ“

НА 1883 ГОДЪ.

Газета будетъ издаваться на тѣхъ-же основаніяхъ, какъ и въ 1882 году, по той программѣ и подъ тою-же редакціею.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ: съ доставкою въ Тифлисѣ: на годъ—11 р. 50 к.; на полгода р.; на три мѣсяца—3 р. 40 к.; на одинъ мѣсяцъ—1 руб. 50 коп.

Съ пересылкою иногороднымъ: на годъ—13 р.: на полгода—7 р.; на три мѣсяца—4 на одинъ мѣсяцъ—1 р. 75 коп.

Подписка принимается въ Тифлисѣ, въ конторѣ газеты «Кавказъ», на Дворцовой ули въ домѣ № 5, Сараджева. Иногородные подписчики адресуютъ свои требованія: въ Тифлисъ, редакцію газеты «Кавказъ».

Разсрочка платежа подписныхъ денегъ допускается на слѣдующихъ условіяхъ: для городск подписчиковъ: при подпискѣ **5** руб., въ концѣ марта **4** руб. и къ 1-му августа **3** руб. **Для и городныхъ:** при подпискѣ **6** руб., 1-го апрѣля **5** руб., 1-го августа **3** руб.

Иногородные могутъ подписываться лишь съ 1-го числа каждаго мѣсяца и не далѣе, какъ до конца 1883 г.

2—3

ԳԱԼԵՐԷԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ, ԴՎՕՐՑՕՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ

ՊԱՀԵՍՏ ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ № 144.

СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ

№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիստ էժան, Վիէննայի ԹՕՆԷԹ ֆաբրիկայի ՄԷԲԷԼԻ ամեն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵԶՕԾ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների համար և ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ թուղթ, Բէլգիայի ԱՊԱԿԻՆԵՐ պատուհանների համար, ամեն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՕՆ քար, ԹՈՒՋԵԱՅ ԱՄԱՆՆԵՐ էմալով, ՆԻԹՐԱԹ ԴԱՐԺԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ:

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ

Այն աճագին և համաշխարհային յաջողութիւնը, որ ունեցաւ իմ արտադրած մետաղ սրբելու օծանելիքը կամ գանգուածը (мазь), չէր կարող չը յարուցանել նախանձ և երևան հանել ցանկութիւնը նրա նմանը արտադրելու զանազան կեղծեալ և երևակայական անուններով, որոնք գործադրելիս ոչ թէ չեն հանում նպատակին, այլ և փչացնում են մաքրելու համար պատրաստված իրեղէնները, որովհետև քսելու կամ շօշափելու ժամանակ զանազան գծեր են թողնում և մետաղը կորցնում է իր սկզբնական ձևը: Այդ վնասակար կեղծվածքը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մանրած աղիւսը կամ ուագը (որը շօշափելի է լինում մատներով շփելիս), կծու թթուենու հետ խառնած այն է—թրթնջկի, ծծմբային կամ շաքարեղէնի, նրա վրա աւելացրած է նաև կարմիր ներկը, որ գոյնը յարմարացնելով, խարդախութեամբ, աւելի նմանուի մեր գանգուածին, որը արդէն առանձին արտօնութիւն է վայելում:

Որպէս զի նրանք, որոնք իմ սեպհական քիմիական գործարանում արտադրած օծանելիքն են գործածում, չը խաբվեն և կեղծուածքները իսկականի տեղ չընդունեն և նըրանով չենթարկվեն վնասակար հետևանքներին, մենք խնդրում ենք առանձին ուշադրութիւն դարձնել արկղիկի վրա քանդակված վերնագրին, որ հետևեալն է.

Химико-Техническій Институтъ, АДАЛЬБЕРТЪ ФОГТЪ и К°.

Берлинъ.

ԱՌԱՆՁԻՆ ՊԱՀԵՍՏԸ

Հարաւային Ռուսաստանի և Կովկասի համար գտնվում է Արտասահմանի ապրանքների պահեստում:

ԵՂԲԱՐՑ ՊԵՏՐՕԿՕԿԻՆՕ.

Օդեսսա:

Ցանկացողներին խնդրում ենք իրենց պահանջը դարձնել ի նոյն:

Ծանօթութիւն: Զինուորական նախարարի հրամանով կարգադրված է այդ օծանելիքը գործածել զինուորական բոլոր մասների մէջ:

1—2

ՌԷԲԷԼ Վիէննայից, ԹՕՆԷԹԻ գործարանից, ստացվել է մեծ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ և ծախվում է ԱՄԵՆԱԷԺԱՆ գներով, Դվօրցօվայա փողոցի վրա, Արծրունու գալլէրէում, ԱԲՕՎԵԱՆՑԻ տնտեսմանի խանութում:

5—10